

## Rosa Luxemburg (1913)

### Om teorimissbruk

#### I

Precis som för tre år sedan, då den preussiska rösträttsrörelsen hade gjort masstrejksparollen till medelpunkt för diskussionerna, skyndade sig Kautsky även nu att träda emellan för att "dämpa" den livliga diskussion om masstrejk, som uppstått på grund av de preussiska lantdagsvalens resultat och på grund av kampanjen mot försvarspropositionen. Kautsky känner sig åter manad att rädda partiet från hotande faror. Han varnar för "äventyr", "kupper" och "intriger", han vädrar syndikalism, upprorsmakeri, blanquism, "revolutionär gymnastik", Most- och Hasselmann-figurer, han spelar angivare för "våra ryssar", som är fiender till varje slag av organisation och ivrigt arbetar på att omintetgöra massornas kamp för parlamentariska rättigheter. Det är bara synd, att det är samma sak med denna ymniga fantasibild som med Rolands märr:

"Underskön var denna märr,  
men tyvärr så var hon död."

Alla de faror, mot vilka Kautsky drar ut i strid, är inget annat än hans livliga fantasier väderkvarnar.

Om man bad Kautsky vara så snäll och uppge namn och fakta, uttala sig närmare om vem i partiet som planerar vilka "äventyr" och "kupper", så skulle han förmodligen råka i stor förlägenhet. Om det räcker med att betona, hur angeläget det är med en beslutsam angreppspolitik, med ett taktiskt initiativ, ett energiskt återupptagande av den preussiska rösträttsstriden, och i samband därmed diskutera masstrejkens problem, om detta räcker för att man skall kallas kuppverkare, äventyrare, syndikalist och "ryss", då finns det ju för all del ett förfärande stort antal sådana i partiet. Då består organisationerna i Stuttgart, Essen, Solingen, i hela nedre Rhenområdet, i Berlin, i hertigdömet Gotha, i Sachsen, redaktionerna för "Die Gleichheit", för partitidningarna i Braunschweig, Elberfeld, Erfurt, Nordhaus, Bochum, Dortmund och flera andra orter av idel äventyrare och syndikalister, då vimlar det av "ryssar" i den tyska socialdemokratien.

Men Kautsky kämpar med särskild harm mot en bestämd sorts "massaktionärer". Enligt honom syndar dessa människor däri, att de vill överföra "de ryska metoderna" för masstrejk till Tyskland.

Om man får tro Kautsky, så tänker dessa människor aldrig på något annat än masstrejken, de uppfattar den som ett universalbotemedel och brinner av längtan efter att få anstifta masstrejk i Tyskland.

Kautsky påstår för det första om "massaktionärerna", att de "utan tvekan förklarar, hurdana än de ekonomiska och politiska betingelserna är, att massorna ständigt är redo att gå ut till demonstrationer, ständigt redo att strejka", och att, om det undantagsvis inte förhåller sig så, "skulden är att söka hos ett fåtal personer".

För det andra påstår Kautsky om dessa "massaktionärer", att de "fordrar ett spontant uppror av de tyska folkmassorna så snart som möjligt, och att de, när det inte vill bli något uppror, kategoriskt kräver av partiet, att det genom något djärvt initiativ på konstlad väg skall åstadkomma denna spontana aktion, och det genast."

För det tredje ser dessa människor "varje stark organisation som en hämsko för aktionen", och deras slutsats är alltså: "åt helvete med organisationen, eftersom den bara hindrar oss."

Då Kautsky huvudsakligen söker ge belägg för den så kallade ”riktning” han bekämpar genom att anföra utdrag ur mina artiklar, är det förmodligen enklast att jämföra Kautskys påståenden med mina autentiska yttranden. I tre artiklar i ”Leipziger Volkszeitung” om ”Det belgiska experimentet” bemödade jag mig på allt sätt om att visa, att man inte kan ställa till masstrejker på konstlad väg genom något kommando uppifrån, utan att en masstrejk endast kan vara effektiv, om de ekonomiska och politiska betingelserna är de rätta, och endast om den utbryter med elementär kraft som resultat av massornas stegrade revolutionära energi:

Här gäller det: antingen – eller. Antingen framkallar man en politisk masstorm, eller rättare sagt – *eftersom man inte kan framkalla den på konstlad väg* – man låter de upprörda massorna gå till storms, och då måste man göra allt för att denna storm skall bli så oemotståndlig, våldsam och koncentrerad som möjligt, eller också vill man inte ha någon masstorm – men då är masstrejken från början dömd att bli ett nederlag.”

Och vidare:

”Den politiska masstrejken är nämligen inte i och för sig i abstrakt mening något undergörande medel. *Den är endast effektiv i sammanhang med en revolutionär situation*, som symptom på en höggradigt koncentrerad revolutionär energi bland folkmassorna, och som symptom på ytterst tillspetsade klassmotsättningar. Om man skalar bort denna energi, struntar i den politiska situationen och förvandlar masstrejken till en strategisk manöver, ledd uppifrån och pedantiskt reglerad med taktpinne, förlorar den i nio fall av tio sin effekt.” (”Leipziger Volkszeitung” den 17 maj.)

I ett annat sammanhang, då jag diskuterar masstrejkens möjligheter i den preussiska kampen för rösträtt, säger jag:

”Masstrejken är i och för sig lika litet som valstriden eller någon annan kampmetod ett undergörande medel, som kan rädda socialdemokratien ur en politisk återvändsgränd eller leda en hållningslös politik till seger. I och för sig är också masstrejken endast en kampmetod. Men det är inte den tekniska utformningen, som avgör om kampen skall leda till seger eller till nederlag, utan det är det politiska innehållet, den tillämpade taktiken.”

Och vidare:

”Vi lever i en utvecklingsfas, där de viktigaste politiska frågorna endast kan påverkas genom den stora massans direkta ingripande ... *Men å andra sidan utgör masstrejkens användande ingalunda någon garanti för att den socialdemokratiska aktionen skall bli kraftfull och effektiv ...* Det är aldrig masstrejken i och för sig som är det avgörande, utan det politiska angreppet från partiet i dess helhet.”

Och slutligen med avseende särskilt på den preussiska rösträttsstriden:

”Trots detta skulle det vara ett ödesdigert misstag att inbilla sig, att den preussiska rösträttsfrågan genom en av partikongressen beslutad masstrejk skulle kunna lösas lika enkelt som den gordiska knuten löstes genom ett svärdshugg ... Det åligger oss för närvarande inte att ‘förbereda’ någon ‘viss’ masstrejk, utan att förbereda vår organisation så, att den blir skickad för omfattande politiska strider, inte att ‘uppfostra arbetarklassen till masstrejk’ utan att uppfostra socialdemokratin till en politisk offensiv.”

Så ser alltså min fanatiska, kuppsinnade, syndikalistiska propaganda för masstrejken ut, så ter sig det ”kategoriska kravet” att partiet ”på konstlad väg skall skapa” en spontan masstrejk, ”och det genast”.

Kautsky understår sig också utan vidare att vända upp och ner på mina yttranden om förhållandet mellan organiserade och oorganiserade vid stora massaktioner. Vad jag sökte

bevisa i "Leipziger Volkszeitung" var just den tanke, som jag redan för sju år sedan redogjorde för i min broschyr om masstrejken – och då med livligt bifall från Kautskys sida: tanken, att socialdemokratin varken kan eller behöver vänta med stora politiska massaktioner tills hela arbetarklassen blivit organiserad politiskt och i fackföreningar, utan att även oorganiserade eller fientligt organiserade massor kommer att följa vår fana, om partiet i en sådan situation förstår att ställa sig i spetsen för en massaktion.

"Socialdemokratin har visserligen", skrev jag, "tack vare sina insikter om de sociala betingelserna för kampen, i förut okänd utsträckning gjort proletariats klasskamp till en medveten kamp och gjort den målmedveten och bärkraftig. Den har för första gången samlat arbetarna i en stabil massorganisation och därigenom givit klasskampen en fast ryggrad. Men det skulle vara ett ödesdigert misstag att inbilla sig, att folkets hela historiska handlingskraft nu helt och hållet övergått till den socialdemokratiska organisationen, att proletariats oorganiserade massor förvandlats till en formlös gröt, till historiens döda ballast. Tvärtom. Trots socialdemokratin är det fortfarande folkmassorna, som utgör världshistoriens levande materia, och socialdemokratin duger till stora historiska aktioner endast om den upprätthåller ett livligt blodomlopp mellan sin organiserade kärna och folkmassorna, endast om båda livas av samma puls." ("Leipziger Volkszeitung" den 27 juni.)

Emedan jag alltså kallar den socialdemokratiska organisationen för klasskampens ryggrad, massornas tänkande hjärna, från vilken rörelsen får klassmedvetande och målmedvetenhet, sluter Kautsky sig till, att jag förklarar varje slag av organisation för överflödig, ja, hämmande. Emedan jag säger: vid varje stor klassaktion behövs det *inte bara* organiserade som förtrupp, *utan även* oorganiserade som eftertrupp, drar Kautsky den slutsatsen, att jag vill åstadkomma aktioner *endast* med oorganiserade. Emedan jag ordagrant säger:

"I Belgien är fackföreningarna och de politiska organisationerna ganska bristfälliga, i varje fall kan de inte jämföras med de tyska; *och ändå* – alltså *trots detta!* – äger den ena imponerande rösträttsstrejken efter den andra rum", understår sig Kautsky att pådyvla mig rakt motsatt påstående, nämligen att i Belgien "massaktionerna frodas *just därigenom* att deras organisationer är så bristfälliga".

Vi ser, att min originaluppfattning i sin helhet liknar Kautskys bild av den på ungefär samma sätt, som den marxistiska teorin och taktiken liknar de vanliga revisionistiska framställningarna. Liksom revisionisterna först knåpar ihop en skräckbild av "misärteorin", den "rena negationen", föraktet för "det praktiska arbetet", på vilken de sedan njutningfullt prövar skärpan i sin kritik, så skapar också Kautsky tvärtemot mina tydliga ord och hela tendensen i min framställning en vrångbild av dem, använder dem sedan som objekt för sina dämpningsövningar och räddar sålunda fäderneslandet.

Men även i detta fall har kampen mot inbillade faror den olyckliga objektiva tendensen att stå i vägen för en verklig, av situationen påkallad impuls att utveckla partikritiken. Detta bevisas bäst av Kautskys egen teori om masstrejken.

## II

Kautsky skiljer framför allt mellan "olika typer" av masstrejk, och detta gör han efter geografiska synpunkter. Liksom han i sin artikel med anledning av trettioårsdagen av Marx' död gjorde den originella upptäckten, att det finns en tysk, en österrikisk, en holländsk och en rysk marxism, så laborerar han nu med en rysk, en österrikisk och en belgisk masstrejk – för att sedan ställa upp en alldeles ny typ av "tysk masstrejk" mot alla dessa andra typer. Synd bara, att denna professorsmässiga schematisering, som sönderdelar de levande sammanhangen och prydligt stoppar in dem i små abstrakta klassifikationsfack, helt ignorerar de enklaste, mest välkända fakta. Vad är till exempel en typisk "belgisk" masstrejk? I Belgien kom åren 1891

till 1893, 1902 och 1913 helt olika ”typer” av masstrejk till användning, typer, som till och med är avsiktligt olika varandra. Vad är till exempel den ”italienska” typen? Italien har haft politiska demonstrationsstrejker, t.ex. mot Tripoliskriget, politiska fackföreningsstrejker, som den berömda järnvägsmannastrejken, rent fackliga masstrejker av lantarbetarna, och slutligen kombinerade sympati- och kampstrejker, som den segerrika generalstrejken i Milano i juni i år.

Det är helt obegripligt, vad Kautsky menar med den ”ryska metoden”, med vilken han nu med förkärlek laborerar. Den som någorlunda har följt med i den ryska arbetarrörelsens utveckling de senaste tio åren vet, att det inte finns någon art eller typ av masstrejk, som inte redan ett flertal gånger kommit till användning där. Demonstrationsstrejker och kampstrejker, generalstrejker inom enstaka branscher och generalstrejker i enstaka städer, lugna lönestrider och gatustrider, planenligt framkallade och med full disciplin avslutade masstrejker och spontana uppror – alla dessa former löpte i revolutionstidens Ryssland genom varandra, jämsides, korsades och övergick i varandra. Det är bara den, som antingen inte känner till fakta eller – har glömt bort dem totalt, som kan tala om någon speciell art av ”rysk masstrejk”.

Ännu för några år sedan hörde Kautsky själv till dem, som man från högerhåll angav som ”revolutionsromantiker” och ”ryssfanatiker”. I dag bekämpar han andra än ”ryssar” och använder beteckningen ”rysk metod” som inbegreppet av oorganiserade, primitiva, kaotiska och vilda processer. I hans framställning är den ryske arbetaren den lägst stående ”den behovs-friaste av de europeiska arbetarna”, vilken utan förtjänst och understöd kan hålla ut längre ”än någon annan arbetarkår i det kapitalistiska Europa”. Liksom i min uppgörelse med Kautsky år 1910 måste jag åter förebrå honom, att hans skildring av den ryska arbetarkåren och den ryska revolutionen är en paskill (smädeskrift) mot Rysslands proletariat. Hitintills har det varit anarkisternas privilegium att tro, att den högsta graden av revolutionär idealism har sin rot i den djupaste materiella förnedringen, i förtvivlan och känslan av att ”man inte har något att förlora”. Nu försöker Kautsky göra hela det ryska proletariats revolutionära aktion till en förtvivlad aktion av heloter, som kämpar, emedan de ”inte har något att förlora”. Han glömmer bort, att man inte kan genomföra någon kampanj för åttatimmarsdagen, liknande den i Petersburg år 1905, med kulier, som inte har några behov, som är nöjda med en brödkant och litet solsken, och inte heller kan man med ett sådant proletariat utkämpa några strider för politiska rättigheter och modern demokrati, inte bedriva någon regelrätt fackföreningskamp eller bygga upp moderna fackföreningsorganisationer, som man gjorde överallt i Ryssland åren 1905 till 1907. Ett sådant proletariat kan inte heller gripas av någon hänförelse för den internationella socialismens mål, för demonstrationer av en höggradig klassolidaritet, för sådana underverk av proletär idealism, som ännu i dag står på dagordningen i Ryssland. Å andra sidan borde Kautsky redan i enkla tidningsrapporter kunna läsa sig till, hur felaktigt hans påstående är, att det i Ryssland ”numera blivit slut på det kroniska masstrejkandet”. Redan förstamajfirandet förra året, som en halv miljon ryssar för första gången firade med arbetsnedläggelse, liksom de ”kroniska” masstrejkerna av hundratusentals arbetare med anledning av Lena-blodbadet,<sup>1</sup> med anledning av domen mot matroserna i Kronstadt, med anledning av förföljelserna mot de legala socialdemokratiska tidningarna i Petersburg; liksom de otaliga i sanning ”kroniska” ekonomiska strejkerna under de senaste två åren – allt detta bevisar, att proletariats stora massa i Ryssland, som under kontrarevolutionens skräckregemente åren 1908-1911 föreföll helt förlamad, i realiteten ingalunda förlorat sitt kampmod eller sin idealism, att dess revolutionära aktion ingalunda var ett förtvivlans uppror av lågtstående heloter, utan en yttring av det ryska proletariats revolutionära klassmedvetande och dess sega stridsvilja.

<sup>1</sup> Detta avser skottlossningen mot gruvarbetare på Lenaområdet i Sibirien under en strejk i april 1912, varvid mer än 500 arbetare dödades eller sårades.

Tvärtemot den uppfattning, som ser ner på det ryska proletariatet som det lägst stående och kallar dess kampmetoder en produkt av efterblivenhet, står jag alltså fortfarande på den yngre Kautskys sida, han, som i sin "Social revolution", andra upplagan 1907, skrev:

"Mot denna 'revolutionsromantik' finns det endast en invändning, vilken i stället används desto oftare, nämligen den, att förhållandena i Ryssland inte bevisar något för oss i Väst-europa, eftersom de är helt annorlunda än våra. Denna skillnad mellan förhållandena är jag givetvis inte ovetande om, men man får inte heller överdriva den. Kamrat Luxemburgs senaste broschyr bevisar klart och tydligt, att den ryska arbetarklassen inte står så lågt eller åstadkommit så litet som man vanligen förmodar. Liksom de engelska arbetarna måste bli kvitt ovanan att se ner på det tyska proletariatet som på ett efterblivet släkte, så måste vi bli kvitt samma ovana vad ryssarna beträffar." (s. 59) Och vidare (s. 63): "Politiskt sett står de engelska arbetarna fortfarande på en lägre nivå än arbetarna i den ekonomiskt minst utvecklade och politiskt ofriaste staten i Europa: Ryssland. Det är de ryska arbetarnas levande, revolutionära medvetande, som ger dem deras kraft; det var de engelska arbetarnas uppgivande av revolutionerna, deras begränsning till omedelbara intressen, deras såkallade realpolitik, som gjorde dem till nollor i den verkliga politiken."

Detta endast som en parentes. Men vad har nu Kautsky att säga om den "tyska metoden" för masstrejk i motsats till den "ryska metoden"? Framför allt avvisar han indignerat varje antydning om de oorganiserades avgörande medverkan. Varav består då denna oorganiserade massa? ropar han. Den består av kraftlösa, förtryckta, isolerade, förfallna element, av ovetande, tanklösa, fördomsfulla eller samvetslösa individer. "Och sådana element skall utgöra de mest energiska trupperna i våra kamper?" På denna teoretiska fråga som slår efter skuggfigurer, svarar den *praktiska* politiska och fackföreningsmässiga kampen med enkla fakta. Varje större fackföreningskamp är och har alltid varit beroende av de oorganiserades stöd, och det är stora strider under medverkan av oorganiserade som åstadkommit den huvudsakliga nyrekryteringen för vår organisation. Utan de oorganiserade massornas medverkan vore fackföreningarnas viktigaste strider otänkbara, och utan dessa strider skulle organisationen som sådan inte ha kunnat utvidgas. Ett exempel. På våren år 1910 ägde i Hagen i Westfalen metall-arbetarorganisationens första kraftmätning med företagarna i metallindustrin rum, och det lyckade resultatet var synnerligen betydelsefullt, eftersom denna förpoststrid gjorde att företagarföreningen förlorade lusten att iscensätta sin planerade generallockout. I lockouten var cirka 20 000 arbetare inblandade. 2 790 organiserade och 17 000 oorganiserade. I 17 veckor höll alla dessa människor under organisationernas ledning ut i kampen. Som slutresultat fördubblades efter lockouten medlemsantalet i Hagens metallarbetarförbund.

Ett annat exempel av politisk art. I den senaste masstrejken i Belgien deltog enligt "Vorwärts" uppgifter mellan 400 000 och 450 000 arbetare. Antalet partimedlemmar i Belgien är, enligt den officiella rapporten från den senaste internationella kongressen i Köpenhamn, 184 000; antalet personer anslutna till partiets fackföreningskommission och till oavhängiga fackföreningar är enligt samma rapport 72 000, det totala antalet personer organiserade i fackföreningar med klasskampgrundval är 126 000, och antalet kooperationsmedlemmar slutligen är 141 000. Observera att det i de flesta fall rör sig om samma personer i alla tre kategorierna. Här framgår det svart på vitt, att ungefär tre femtedelar av dem, som deltog i den senaste belgiska rösträttsstriden, utgjordes av oorganiserade.

Dessa kraftlösa, tanklösa och förfallna element tycks tvärtemot Kautskys teori vara till ganska god och outhärlig hjälp vid avgörande ekonomiska och politiska strider! Ja, hur skulle det ha gått med vår parlamentariska aktion, om vi endast haft organiserade till hjälp! Vi har en miljon politiskt organiserade och två och en halv miljon fackföreningsanslutna, av vilka en stor del är kvinnor och ungdomar under 25 år, men fyra och en kvarts miljon väljare. Skulle

det alltså vara ”de svaga, de fega, de obeslutsamma”, som utgör över hälften av vårt väljarunderlag? Kautskys teori om den gapande klyftan mellan organiserade förtrupper och resten av proletariatet är lika odialektisk, lika felaktig och otillräcklig för den vanliga fackföreningsmässiga och politiska klassaktionen som för speciella ögonblick av stora masstrider. Om man behandlar de oorganiserade som fega kräk förlorar man både förståelsen för den proletära aktionens levande, historiska villkor och förståelsen för organisationen och dess tillväxtvillkor.

Kautsky anför gruvarbetarstrejken som bevis. Denna ”har tydligt visat, att vi inte kan lita på någon annan makt än våra egna organisationer”. Då borde man ju först undersöka, vilken del den tveksamma, uppbromsande ledningen haft i strejkens fiasko, denna ledning, som i årtal sökt begränsa och uppskjuta alla större uppgörelser och sökt beröva dem deras politiska karaktär, men endast åstadkommit att massorna förlorat sin iver och sin säkerhet. Även här står jag på den yngre Kautskys sida, han som år 1905 skrev om ”Lärdomarna av gruvarbetarstrejken i Ruhrdistriktet”:

”Endast på detta sätt kan man åstadkomma några större framsteg för gruvarbetarna. En strejk mot gruvägarna har inga utsikter att lyckas längre; strejken måste från början vara politiskt inriktad, dess krav och dess taktik måste avse att sätta fart på lagstiftningen. Denna nya fackföreningstaktik, den politiska strejken, kombinationen av fackföreningsaktion och politisk aktion, är den enda återstående möjligheten för gruvarbetarna, den är över huvud taget den enda möjligheten att blåsa nytt liv i fackföreningsaktionen och den parlamentariska aktionen och ge dem ökad angreppskraft.”

Och när Kautsky skall ange de närmare villkoren för en tysk masstrejk, kommer han till följande resultat:

”Det allmänna villkoret för att en masstrejk skall kunna lyckas är en situation, som upprör arbetarna till den grad, att de unisont kräver ytterst skarpa aktionsmedel, alla, *inte bara partimedlemmarna*, utan även medlemmarna i de fria fackföreningarna, ja till och med medlemmarna i fientligt sinnade organisationer och de oorganiserade massorna.”

Hör, hör! Villkoret för en segerrik masstrejk är alltså när allt kommer omkring även i Tyskland en endrätlig samverkan av organiserade och ”svaga, fega, obeslutsamma, alltså oorganiserade”, som följd av en upprördhet, som griper båda skikten samtidigt. Eller, som jag skrev i ”Leipziger Volkszeitung”: ”Socialdemokratin duger till stora historiska aktioner endast om den upprätthåller ett livligt blodomlopp mellan sin organiserade kärna och folkmassorna, endast om båda livas av samma puls.”

Men om det förhåller sig så, följer inte härav för det organiserade, klassmedvetna delen av proletariatet den självklara plikten, att inte endast passivt vänta på denna ”upprördhet”, utan att säkra sin ledande roll som förtrupp? Följer inte härav för socialdemokratien den historiska uppgiften, att redan nu genom hela sin hållning skaffa sig ökat inflytande över den oorganiserade massan, att genom ett djärvt handlande och en beslutsam offensiv vinna de breda lagrens förtroende, att anpassa sin egen organisationsapparat efter de stora massaktionernas krav?

Jo, till och med Kautsky, som skildrar masstrejken i Tyskland som en enstaka, ”slutlig strid”, som ett slags yttersta dom, påpekar vid upprepade tillfällen, att ”det under de nuvarande spända förhållandena *på en enda dag* kan uppstå situationer, som tvingar oss att gripa till våra skarpaste vapen”.

Betänk detta: inom den närmaste framtiden, ”på en enda dag” skulle vi kunna nå fram till masstrejken, det vill enligt Kautskys schema säga till den avgörande striden på liv och död med det rådande samhällssystemet. Och ställt inför sådana utsikter skulle partiet inte redan nu

målmedvetet slipa sina vapen genom en offensiv taktik, genom att förbereda massorna på deras stora uppgifter? Förhållandena är sådana, att en katastrof kan inträffa ”på en enda dag”. Enligt Kautsky lever vi så att säga på vulkanens rand. Och i en sådan situation anser sig Kautsky ha en enda uppgift: att skälla dem för ”upprorsmakare”, som vill ge ökad tyngd och skärpa åt socialdemokratins stridstaktik, som vill rycka upp den ur slentrianen! I sina taktiska planer använder Kautsky gärna krigiska termer. Man hör honom tala mycket om slag, fälttåg och fältherrar. Men en fältherre, som väntar sig en stor strid inom loppet av ”en enda dag”, och i stället för att rusta sitt läger till det yttersta ger order om att soldaterna skall fortsätta polera sina knappar, en sådan fältherre förtjänar väl att förevigas, men inte i krigshistorien, utan i en narrkrönika.

### III

Det är inte genom att medvetet anpassa organisation och taktik efter de kommande masstridernas krav som vi kommer fram till en ”tysk storstrejk”. I stället skall vi enligt Kautsky gå följande krokväg. En masstrejk om rösträtten i Preussen är möjlig först när folkmassorna där rätt insett nyttan av allmän rösträtt och kommit att betrakta rösträtten som en livsviktig fråga. Denna insikt kommer de att nå fram till först sedan de fått åskådlig undervisning om nyttan av allmän rösträtt. ”Denna åskådliga undervisning kan de inte få förrän riksdagskravet på allmän rösträtt väcks av en folkrepresentation, som utträttat betydligt mera ’positivt arbete’ för proletarietet än treklassparlamentet gör.” Detta är ännu inte fallet. Riksdagen har utträttat nästan lika litet i positiv riktning som den preussiska lantdagen. ”Men detta kan bli annorlunda.” Om vi får in fler socialdemokrater, kan vi kanske komma så långt i riksdagen, ”att vi kan tvinga den till sociala reformer”:

”Om riksdagens praxis kunde utformas så, att den visade massorna, att rösträtt till riksdagen vore av *stort praktiskt värde* för dem, så skulle de också inse vikten av att erövra rösträtt till den preussiska lantdagen.”

Och då skulle vi till och med lyckas slå två flugor i en smäll: de ”positiva resultaten” i riksdagen skulle inte endast ge folkmassorna den rätta hänförelsen för en strid om rösträtten i Preussen, utan samtidigt skulle de driva reaktionen till en statskupp för att avskaffa rösträtten till riksdagen. Och då skulle vi plötsligt ha tillfälle till två ”tyska” masstrejker: en för att försvara rösträtten till riksdagen och en för att vinna rösträtt i Preussen,

”Detta”, säger Kautsky, ”förefaller mig för närvarande vara det mest lovande sättet att förbereda en masstrejk för den preussiska rösträttsstriden: *endast därigenom att riksdagen vinner ökad betydelse i folkmedvetandet* når folket insikt om riksdagsrösträttens betydelse. Den diametralt motsatta metod, som massaktionsfanatikerna använder, att framställa riksdagens och därmed riksdagsrösträttens prestationsförmåga i dålig dager, är totalt felaktig.”

Man vet inte vad man skall beundra mest i denna förfärligt sluga taktiska fälttågsplan, som visar alltför tydliga tecken på att ha tillkommit vid skrivbordet i den tysta studerkammaren. Vi skall ”nå fram till” att förmå riksdagen till sociala reformer, till storartade bedrifter, till ”positivt arbete”! Det har efterhand blivit självklart även för den mest blygsamme socialdemokratiska agitator, att riksdagen mer och mer drabbas av ofruktbarhet, att den allt oftare har stenar i stället för bröd att bjuda arbetarklassen, att våra sociala reformer i allt högre grad förvandlas från arbetarskydd till skydd mot arbetarna – och ändå är det meningen, att vi först i framtiden skall komma så långt, att vi får plocka reformpolitikens saftiga fikon från den borgerliga reaktionens tistelsnår! Och hur skall vi komma så långt? Jo, helt enkelt genom att välja in flera socialdemokrater i riksdagen! Ytterligare tio eller tjugoo socialdemokrater i riksdagen, och redan börjar det ”positiva arbetets” gyllene korn att vaja på reaktionens stenåker! Att den reformpolitiska ofruktbarheten i den tyska riksdagen, liksom f.ö. i de flesta

kapitalistiska parlament, inte är slumpens verk, att den endast är en naturlig produkt av den ökade skärpan i motsättningen mellan kapital och arbete, att man omöjligt kan vänta sig någon reformpolitisk vår i ett tidevarv av ökad industri-kartellbildning, av fanatiska arbetsgivarföreningar, masslockouter och tukthustaktik, att det ”positiva arbetet” i riksdagen blir allt omöjligare, ju hårdare imperialismens järnhäl trampar ner all borgerlig opposition, berövar parlamentet varje uns av självständighet, initiativ och oberoende och degraderar det till en eländig jasägarmaskin för anslag till försvaret – allt detta försvinner plötsligt inför Kautskys förklarade blick. De historiska lärdomarna från femtio års parlamentariskt arbete, hela summan av komplicerade ekonomiska och politiska faktorer i kapitalismens nuvarande internationella utvecklingsfas, de allt mera tillspetsade motsättningarna på alla områden – allt detta är uppenbarligen endast en elak uppfinning av ”massaktions-fantaster”, som är galna nog att tala om parlamentarismens dekadens och behandla riksdagen respektlöst. Denna galenskap har nu åtskilliga andra gjort sig skyldiga till. Bebel yttrade år 1903 i Dresden:

”Vi kan helt enkelt inte komma med några fler initiativpropositioner; och om vi följer förslaget ... att inrätta en social kommission, som skulle syssla med arbetarskyddslagarna och ta hänsyn till alla propositioner, *tror ni verkligen, att den då skulle kunna göra något?* ... Det är inte bara det, att det med hänsyn till dagordningen är omöjligt att hinna uträtta även detta ordentligt jämsides med allt annat tyngande stoff – nej, det avgörande är, att *hela lagstiftningsförfarandet i Tyska riket och även i världens övriga parlament är så eländigt, så otillfredsställande och bristfälligt*, att en lag, som stiftas i dag, redan i morgon är så otillfredsställande, att hela världen inser att den måste ändras ... Vad är orsaken till detta? Jo, *klassmotsättningarna, som blir allt skarpare*, så att man till slut stiftar halva lagar, eftersom det inte längre är möjligt att åstadkomma några fullständiga ... *Jag har ofta frågat mig: Är verkligen parlamentsarbetet värt så mycket möda, tid och pengar när det står så illa till? Det är ofta slavarbete, det vi uträttar i riksdagen.* Jag har ofta frågat mig detta, men jag är naturligtvis alltför kamplysten för att grubbla länge på saken. Jag säger till mig själv: Det hjälps inte, man måste gnaga och hugga sig igenom detta! Man gör vad man kan, men man skall inte låta lura sig om situationen! Detta ville jag säga er, för att ni inte skall tro att vi kan uträtta stordåd nu, när vi är 81 man starka. (Protokoll från partikongressen i Dresden, s. 307.)

Detta är yttranden om parlamentsverksamheten av en man, som arbetat inom det området en hel livstid, en man, som har skapat den socialdemokratiska parlamentstaktiken. Och nu lovar alltså Kautsky, att om vi bara väljer in fler riksdagsmän, så kan de uträtta parlamentariska stordåd! I Dresden utropade Bebel på tal om parlamentarismens utsikter: *”Alltså inga illusioner på något område! Den illusionsfriheten kan aldrig skada er, utan tvärtom.”* I dag söker Kautsky skapa de mest riskabla illusioner om parlamentarismen.

Men det finns ännu en intressant sida hos hans sluga taktiska plan. Först genom ”positiva resultat” i riksdagen skall vi väcka massornas intresse för rösträtt i Preussen. Endast denna ”åskådliga undervisning” kan framkalla beslutsamma strider för den preussiska rösträtten. Utan ”positiva resultat” förstår massorna således inte värdet av parlamentets verksamhet? Hur har vi då kunnat skaffa oss 4 % miljon väljare i riksdagsvalen? Hur har vi kunnat gå från valseger till valseger under de senaste 40 åren, då vi ju hittills, som Kautsky själv medger, inte har kunnat uträtta något nämnvärt i fråga om ”positivt arbete” i riksdagen? Har vi kanske enligt Kautskys recept försökt locka massorna att använda sin rösträtt genom att använda ”positiva resultat” som lockbete? Låt oss höra, vad Bebel redan år 1891 i Erfurt anförde mot Vollmar:

”För oss gäller det att visa massorna, hur motståndarna på deras egen mark vägrar uppfylla deras mest elementära och rättmätiga krav. *Denna information om motståndarna är huvuduppgiften i vår parlamentariska verksamhet, och inte frågan om vi omedelbart uppfyller det eller detta kravet.* Detta har alltid varit utgångspunkten för våra motioner ... Och denna



*verksamhet har alltid fått mycket positiv kritik i de vidaste arbetarkretsar, vilket talrika brev bevisar. Vi har sålunda alltid intagit ståndpunkten: det viktiga är inte om vi uppnår det eller detta; huvudsaken för oss är att vi ställer vissa krav, som inget annat parti kan ställa.*" (Protokoll från partikongressen i Erfurt, s. 174.)

Det var alltså inte det "positiva arbetet", utan upplysningsverksamheten i riksdagen, som vann växande skaror av anhängare åt oss vid valen. Det har hittills varit opportunisterna inom partiet som påstått, att man nödvändigtvis måste visa upp "positiva resultat" för folket, annars skulle det "inte förstå". Partimajoriteten har alltid vägrat att locka massorna med löften om "positiva resultat". Och ändå har vi vunnit miljoner väljare, trots att vi redan år 1905 förklarade, under livligt bifall från folkmassorna, att vi måste göra allt för att försvara denna riksdagsrösträtt, trots att den inte åstadkommit ett dyft i fråga om "positiva resultat".

Hela Kautskys taktiska plan är alltså på fel spår, den är en opportunistisk spekulering i en reformpolitisk brittsommar inom riksdagen, och en spekulering i möjligheten att locka folkmassorna med "positivt" parlamentariskt arbete.

Och om man bortser från framtidsmusikens Om och Men i denna plan, vad innehåller den då för påtagligt, taktiskt direktiv till partiet? Vad är det vi skall göra för att avancera? Riksdagsval och mandatvinst – det är undermedlet, det är Kautskys A och O. *Endast och allenast parlamentarism* – det är vad Kautsky i dag har att rekommendera partiet.

#### IV

Vi har inte på flera år känt ett sådant allmänt, djupt behov av att komma framåt som nu, av att ge vår taktik större tyngd och slagkraft och vårt parti större rörlighet. Kritiken mot brister i partiliv och kampmetoder, vilka alltid är förutsättningen för varje inre framsteg för socialdemokratin, har denna gång kommit ur de egna organisationernas hjärta, och den har funnit stark anklagning i de vidaste kretsar inom partiet. Och det kan tyckas, som om det funnes all anledning till en sådan självkritik. Den preussiska rösträttsstriden har efter den strålande inledningen år 1910 fullständigt stagnerat. Partiets och fraktionens aktioner i kampen mot försvarspropositionen var enligt många åsikt inte särskilt lyckade; särskilt fraktionens taktik emot garderingspropositionen har väckt stor oro i partikretsar. Siffrorna för organisationen och för abonnenter på vår press uppvisar det mest minimala framsteg vi upplevat i partiets tillvaro, ja, på sina ställen t.o.m. en tillbakagång. Även om alla dessa fenomen inte behöver föranleda domedagspredikningar om vårt hopplösa "förborgerligande", så utgör de för ett kampparti, och särskilt för ett självkritiskt parti som vårt, anledning till en allvarlig prövning av de egna krafterna och kampmetoderna. Som vi kan se av partipressen och av partisammanträdenas förlopp, känner otaliga kamrater ett behov av att allvarligt dryfta alla uppdykande frågor, tvivel och problem.

Endast Kautsky, samme Kautsky som förebrår mig för "bristande förtrogenhet med proletariats känslor och livsvillkor", har inte uppfattat något av denna iver och denna oro hos våra massor. Han för sin del har alls inga klagomål på vårt partiliv. Även om rösträttsdemonstrationerna, som Kautsky själv i maj år 1910 ansåg nödvändiga, har uteblivit, och även om rösträttsstriden slumrat i frid i tre år, så finner Kautsky allt i sin ordning och förklarar, att endast Most och Hasselmann kan längta efter något annat. Om man kritiserar vår felaktiga hållning inför försvarspropositionen, så kräver Kautsky, att man skall visa honom några massaktioner mot sådana propositioner i Frankrike, Italien eller Österrike; ja, han fordrar till och med bister humor av dagens *Ryssland* förebilden för den tyska socialdemokratins miljonhövdade aktion mot militarismen.

Om partikamraterna ute i landet är bittert och skamset besvikna över den slöa stämningen hos folkmassorna i kampen mot försvarspropositionen, så finner i stället Kautsky denna slöhet

helt naturlig och utropar helt kallt: varför skulle folkmassorna bli upprörda? Enligt honom rör det sig ju bara om ”en utvidgning av den allmänna värnplikten, så att den kommer att omfatta alla vapenföra män”, och därefter ser denna den gräsligaste av alla försvarspropositioner nästan lika oskyldig ut som överräckandet av en fjärde gradens orden till en framstegsvänlig ledare.

Så sent som år 1909 utsatte Kautsky fraktionens hållning i frågan om finanspropositionen för skarp kritik, krävde ovillkorligen att den skulle nedröstas, var på partikongressen i Leipzig absolut emot att man skulle rösta för direkta skatter, eftersom de var hopkopplade med indirekta, och förklarade: *”Aldrig någonsin får vi bevilja det nuvarande systemet skatter till ändamål, som vi förkastar”*. (Protokoll från partikongressen i Leipzig, s. 349.) Men nu har han inget att invända mot fraktionsmajoritetens uppförande. Han t.o.m. hyllar det som en underbar seger och begynnelsen till en ny vår av ”positivt arbete” i riksdagen. Inte ens organisationens och abonnentantalets tillbakagång kan förjaga Kautskys kontemplativa, filosofiska lugn:

”Det råder inget tvivel om”, säger han, ”att partilivet för närvarande upplever en viss stagnation, som på sina håll till och med medfört att siffrorna för abonnenter på vår press sjunkit, liksom även partiorganisationernas medlemsiffror. *Detta är visserligen tråkigt, men det behöver inte ge någon som helst anledning till oro.*”

Kan man tänka sig: samme Kautsky, som endast kan lita på organiserade, som vill utkämpa klasskampens alla strider med organiserade, som ser organisationen inte bara som proletariats kärna och ledande förtrupp, utan som klasskampens och historiens allt, samme Kautsky ådagalägger plötsligt ett märkvärdigt lugn, när man konstaterar, att vår organisation gått tillbaka! Och för att få denna tillbakagång att verka oskyldig, vågar han sig på den betänkliga teorin, att man ju ”kan vara lika intresserad av vår rörelses mål antingen man är organiserad eller inte”. Det är tur, att ”Neue Zeit” inte fått särskilt stor spridning bland folkmassorna, ty annars skulle organisationens latmaskar kunna finna en utmärkt ursäkt för sitt oförlåtliga uppförande hos vår högste teoretiker. Om jag vågar påstå, att de oorganiserade måste delta i enstaka, stormiga moment, i vissa historiska situationer och i kampen för stora allmänna mål, vid sidan av de organiserade och under deras ledning, då blir Kautsky ädelt indignerad över en sådan blanquism, upprorsanda och syndikalism. Men då det gäller att framställa den rådande ordningen med dess brister i en gynnsam dager och att söva partiets självkritik, då upptäcker Kautsky plötsligt vad ingen vetat före honom: att man faktiskt kan ha ”samma intresse” för vår rörelses mål antingen man är organiserad eller inte!

Detta är ett teorimissbruk, som aldrig företrätts mera renodlat i vårt parti eller åtminstone i organet för socialdemokratins andliga och teoretiska liv. Och i varje fall är det ett sätt att bruka teorin, som inte har något gemensamt med marxismens anda. Marx menade inte, att de teoretiska insikterna skulle komma efter aktionen och användas till att koka ihop en lugnande och rättfärdigande välling, utan att de teoretiska insikterna skulle föregå partiets aktioner, ständigt sporra partiet till självkritik, avslöja brister och svagheter i rörelsen och visa på nya vägar och vidare horisonter, vilka är skynda då vi befinner oss i rutinarbetets dalar.

Men Kautsky bekämpar tanken på en offensiv taktik, han bekämpar kravet på initiativ och bekämpar masstrejkens paroll. Vad han har att bjuda i stället är emellertid endast farliga illusioner beträffande parlamentarismen. På våren 1910, då partiet mitt under de preussiska rösträttsdemonstrationerna diskuterade eventuella ytterligare kampmedel, gick Kautsky emellan och levererade en teori för avrustning i rösträttsstriden, eftersom man enligt ledande partikretsar borde rikta hela sin uppmärksamhet och energi på de förestående riksdagsvalen. Riksdagsval! Det var Kautskys enda taktiska paroll. Man skulle koncentrera alla sina förhoppningar till riksdagsvalen. Efter riksdagsvalen utlovade Kautsky ”en helt ny situation”

och förespeglade oss en ”ny liberalism”. Visserligen var även denna ”nya liberalism”, liksom alla Kautskys politiska horoskop, inlindad i ett otal Om och Men, och varje positivt påstående upphävdes genast av inskränkande villkor. Men den enda begripliga avsikten och kärnan i hans utläggningar och slagord om den nya liberalismen var dock den, att man skulle hoppas på den nya medelklassen och förlägga den politiska kampens tyngdpunkt till parlamentet.

”Den nuvarande situationens gynnsamhet”, skrev Kautsky den 25 februari 1912 i ”Vorwärts”, ”beror inte på att liberalerna plötsligt uppträtt som beslutsamma förkämpar för en demokratisk revolution, utan på att liberalernas inställning till oss omintetgör alla reaktionens planer. Vår valseger var ingen överraskning för reaktionen, ty med vår seger räknade hela världen. Men reaktionärerna väntade sig, att liberalerna under inflytande av den proletära valsegern skulle företa en panikslagen massflykt över i det reaktionära lägret ... *Och så skulle det förmodligen ha gått, om vi inte haft den nya medelklassen.* Men nu har vi inte endast fått en stark socialdemokrati, utan dessutom *en liberalism, som är beredd till kamp mot högern* – och mot dessa är högern i minoritet.” Och slutet:

”Maktrelationerna mellan de olika partierna och klasserna, vilka den senaste valstriden visserligen inte skapat, men väl avslöjat, *har framkallat en politisk situation, vars make inte står att finna i Tysklands tidigare historia.* Man behöver varken vara hemfallen åt parlamentarisk kretinism eller överskatta riksdagens makt eller liberalernas kraft för att omfatta den åsikten, att *tyngdpunkten i vår politiska utveckling åter ligger i riksdagen* och att de parlamentariska striderna i dagens läge kan föra oss *ett långt stycke framåt* – naturligtvis inte i och för sig, men genom sina återverkningar på folkmassorna, som förblir den fasta grundvalen för vår makt, hur än konstellationerna i parlamentet må gestalta sig.”

Det är länge sedan riksdagsvalen ägde rum, och ännu har vi inte fått denna ”helt nya situation”, utan man håller fortfarande den gamla, reaktionära kursen. Vår fraktion på 110 man har, som man kunde vänta sig, i stort sett visat sig vara lika maktlös mot denna reaktion som den förra fraktionen om 53 man. Den ”nya liberalismen” har trots den ”nya medelklassen” visat sig vara otroligt gammal och gubbig. Den preussiska rösträttsstriden har ännu inte återhämtat sig från sin stagnation på våren 1910. Och den nya politiska situationen, ”vars make inte står att finna i Tysklands tidigare historia”, har kulminerat i stagnerande reformpolitik och ett direkt accepterande av en försvarsproposition, ”vars make inte står att finna i Tysklands tidigare historia”.

Och vad har Kautsky för paroll *i dag*? Åter riksdagsval och inget annat än riksdagsval! Fortfarande är den enda möjligheten att komma framåt enligt Kautsky ”att riksdagen vinner ökad betydelse i folkmedvetandet”! Liksom hans teoretiska manipulationer går ut på att söva alla skrupler och rättfärdiggöra allt det gamla i partiet, så går hans taktik ut på att begränsa rörelsen till den rena parlamentarismens gamla utnötta spår, och f.ö. på förhoppningen, att historien nog sköter om den revolutionära utvecklingen och att massorna, när den tiden kommer, säkert kommer att storma fram trots bromsande ledare. Eller som Kautskys meningsfrände, ”Vorwärts”, så träffande formulerat saken: ”När massorna stormar till uppror, när de rusar framåt och inte längre bryr sig om bromsande ledare – då har vi nått det ögonblick, där man inte först diskuterar och sedan proklamerar en masstrejk, eftersom masstrejken då redan brutit ut, framsprungen ur massrörelsens tvingande, oemotståndliga våld.”

Detta är ett direktiv till våra ledare, vilket påminner om salig kejsar Ferdinands regeringsmaximer före marsrevolutionen: ”Jag och Metternich klarar oss nog ifrån det.” Så länge de ”klarar sig ifrån det”, skall socialdemokratins ledare ägna sig åt den heliga rutinen och åt parlamentarismen och med våld söka bromsa upp tidens nya uppgifter. Först när det inte hjälper att bromsa, har man beviset för att ”tiden är inne”.

Helt säkert kommer de framstormande massorna till sist att skjuta bromsande ledare åt sidan. Men rådet att invänta denna glädjande händelse som ett säkert symptom på att "tiden är mogen" kan möjligen passa en ensam filosof. För den politiska ledningen av ett revolutionärt parti skulle det vara ett fattigdomsbevis, en moralisk bankruttförklaring. Socialdemokratins och dess ledares uppgift är inte att släpas med av händelserna, utan att medvetet gå dem i förväg, att ha överblick över utvecklingens riktlinjer och genom medveten aktion påskynda utvecklingens gång.

Det finns heller inget som har begravts så raskt och grundligt av den verkliga utvecklingen som Kautskys direktiv, och detta inom loppet av tre år. Först hans "utmattningsstrategi", som går ut på endast-parlamentarism och som nu avvisas av majoriteten inom partiet, sedan hans "avrustning", som försvunnit i avgrunden, hans "nya liberalism", hans "helt nya situation" efter riksdagsvalen, och slutligen den av honom tillstyrkta milda taktiken vid valen. Och så kommer det att gå även i framtiden. En teori, som inte tjänar massornas framåtsträvande, utan en inbromsning av det, kan inte få något annat öde än att utan vidare slängas åt sidan av utvecklingens praxis.

*"Neue Zeit", 1912/1913, bd 2, nr. 49, 5 september 1913.*